הרב חיים ברובנדר
rcb@atid.org

פרשת נח תשפ"ז

נח כבריאה חדשה

בראשית פרק ח

(א) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֵת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם׃ (ב) וַיִּסָּכְרוּ מַעְיְנֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמָיִם וַיִּכָּלֵא הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמָיִם׃

רש"י

(א) **ויזכור אלהים** - זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים, ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית ו ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמחה, והוא שם מדת רחמים׃ **ויזכור אלהים את נח וגו'** - מה זכר להם לבהמות, זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא שמשו בתיבה׃ **ויעבר אלהים רוח** - רוח תנחומין והנחה עברה לפניו׃ **על הארץ** - על עסקי הארץ׃ **וישכו** - כמו (אסתר ב א) כשוך חמת המלך לשון הנחת חמה׃ (ב) **ויסכרו מעינות** - כשנפתחו כתיב (ז יא) כל מעינות, וכאן אין כתיב כל, לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהם׃ **ויכלא** - וימנע, כמו (תהלים מ יב) לא תכלא רחמיך, (בראשית כג ו) לא יכלה ממך׃

בראשית פרק ט

(א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ׃ (ב) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה וּבְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ׃ (ג) כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה כְּיֶרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כֹּל׃ (ד) אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ׃ (ה) וְאַךְ אֶת דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם אֶדְרֹשׁ מִיַּד כָּל חַיָּה אֶדְרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֶדְרֹשׁ אֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם׃ (ו) שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם׃ (ז) וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ׃ ס (ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ וְאֶל בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר׃ (ט) וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת זַרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם׃ (י) וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכֹּל יֹצְאֵי הַתֵּבָה לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ׃ (יא) וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ׃ (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם׃ (יג) אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ׃ (יד) וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן׃ (טו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל בָּשָׂר וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר׃ (טז) וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ׃ (יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר הֲקִמֹתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ׃ פ (יח) וַיִּהְיוּ בְנֵי נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן׃ (יט) שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ׃ (כ) וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם׃ (כא) וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה׃ (כב) וַיַּרְא חָם אֲבִי כְנַעַן אֵת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֶּד לִשְׁנֵי אֶחָיו בַּחוּץ׃ (כג) וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת אֶת הַשִּׂמְלָה וַיָּשִׂימוּ עַל שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית וַיְכַסּוּ אֵת עֶרְוַת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אֲחֹרַנִּית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ׃ (כד) וַיִּיקַץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן׃ (כה) וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו׃ (כו) וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְקֹוָק אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ (כז) יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ׃ (כח) וַיְחִי נֹחַ אַחַר הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה׃ (כט) וַיִּהְיוּ כָּל יְמֵי נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמֹת׃

רש"י

(ב) **וחתכם** - ואימתכם כמו (איוב ו כא) תראו חתת. ואגדה לשון חיות שכל זמן שהתינוק בן יומו חי אין אתה צריך לשומרו מן העכברים, עוג מלך הבשן מת, צריך לשומרו מן העכברים, שנאמר ומוראכם וחתכם יהיה, אימתי יהיה מוראכם על החיות, כל זמן שאתם חיים׃ (ג) **לכם יהיה לאכלה** - שלא הרשיתי לאדם הראשון לאכול בשר אלא ירק עשב, ולכם כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון, נתתי לכם את כל׃ (ד) **בשר בנפשו** - אסר להם אבר מן החי, כלומר כל זמן שנפשו בו לא תאכלו הבשר׃ **בנפשו דמו** - בעוד נפשו בו׃ **בשר בנפשו לא תאכלו** - הרי אבר מן החי ואף בנפשו דמו לא תאכלו, הרי דם מן החי׃ (ה) **ואך את דמכם** - אף על פי שהתרתי לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו׃ **לנפשותיכם** - אף החונק עצמו אף על פי שלא יצא ממנו דם׃ **מיד כל חיה** - לפי שחטאו דור המבול והופקרו למאכל חיות רעות לשלוט בהן, שנאמר (תהלים מט יג) נמשל כבהמות נדמו, לפיכך הוצרך להזהיר עליהן את החיות׃ **ומיד האדם** - מיד ההורג במזיד ואין עדים אני אדרוש׃ **מיד איש אחיו** - מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג, אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל, שאף השוגג צריך כפרה, ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו ז"ל והאלהים אנה לידו במסכת מכות (י ב) הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו'׃ (ו) **באדם דמו ישפך** - אם יש עדים המיתוהו אתם, למה, כי בצלם אלהים וגו'׃ **עשה את האדם** - זה מקרא חסר, וצריך להיות עשה העושה את האדם, וכן הרבה במקרא׃ (ז) **ואתם פרו ורבו** - לפי פשוטו הראשונה לברכה, וכאן לצווי. ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים׃ (ט) **ואני הנני** - מסכים אני עמך, שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא שלא לשחת את העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה אמר לו הנני מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי, ואתן לך אות׃ (י) **חית הארץ אתכם** - הם המתהלכים עם הבריות׃ **מכל יוצאי התבה** - להביא שקצים ורמשים׃ **לכל חית הארץ** - להביא המזיקין שאינן בכלל החיה אשר אתכם, שאין הילוכן עם הבריות׃ (יא) **והקימותי** - אעשה קיום לבריתי, ומהו קיומו, את הקשת כמו שמסיים והולך׃ (יב) **לדרת עולם** - נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה, ודורו של רבי שמעון בן יוחאי׃ (יד) **בעניני ענן** - כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם׃ (טז) **בין אלהים ובין כל נפש חיה** - בין מדת הדין של מעלה ובניכם שהיה לו לכתוב וביני ובין כל נפש חיה. אלא זהו מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם (לחייב אתכם) אני רואה את האות ונזכר׃ (יז) **זאת אות הברית** - הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי׃ (יח) **וחם הוא אבי כנען** - למה הוצרך לומר כאן, לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של נח שקלקל בה חם, ועל ידו נתקלל כנען, ועדיין לא כתב תולדות חם, ולא ידענו שכנען בנו, לפיכך הוצרך לומר כאן וחם הוא אבי כנען׃ (כ) **ויחל** - עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת׃ **איש האדמה** - אדוני האדמה, כמו (רות א ג) איש נעמי׃ **ויטע כרם** - כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים׃ (כא) **ויהלו** - אהלה כתיב

רש"י לבראשית פרק ט [המשך]

רמז לעשרת שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת אהלה, שגלו על עסקי היין, שנאמר (עמוס ו ו) השותים במזרקי יין: **ויתגל** - לשון ויתפעל: (כב) **וירא חם אבי כנען** - יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: **וירא את ערות אביו** - יש אומרים סרסו ויש אומרים רבעו: (כג) **ויקח שם ויפת** - אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכה לקבורה לבניו, שנאמר (יחזקאל לט יא) אתן לגוג מקום שם קבר. וחם שבזה את אביו נאמר בזרעו (ישעיה כ ד) כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי שת וגו': **ופניהם אחורנית** - למה נאמר פעם שניה, מלמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אחורנית: (כד) **בנו הקטן** - הפסול והבזוי, כמו (ירמיה מט טו) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי באדם: (כה) **ארור כנען** - אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני, ארור בנך רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים, שהוטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה חם שסרסו, אמר להם לאחיו אדם הראשון שני בנים היו לו, והרג זה את זה בשביל ירושת העולם ואבינו יש לו שלשה בנים ועודנו מבקש בן רביעי: (כו) **ברוך ה' אלהי שם** - שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: **ויהי כנען עבד למו** - למס עובד: (כז) **יפת אלהים ליפת** - מתורגם יפתי ירחיב: **וישכון באהלי שם** - ישרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים אף על פי שיפת אלהים ליפת, שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני, לא שרתה בו שכינה. והיכן שרתה, במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם: **ויהי כנען עבד למו** - אף משיגלו בני שם, ימכרו להם עבדים מבני כנען:

Visit **www.atid.org/shiur** for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit **www.WebYeshiva.org** to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.